İmtihan kulun lehine midir, aleyhine midir?

Metin ÖZGÜR: “Madem her şey Allah’ın dilediği gibi oluyor. (Amenna) Bir insanın Cennete ve Cehenneme gitmesini nasıl izah ederiz? Yani ezelde Yaratıcı tarafından bunun bilinmesi neticeyi değiştirmiyor mu? Kul neden imtihana tabî tutuluyor?.”

BİLEN Mİ, İŞLEYEN Mİ?

Şunu soralım: Bildiği için Cenab-ı Allah mı sorumludur, yoksa işlediğimiz için biz mi sorumluyuz?

İşleyeni bırakıp, bileni sorumlu tutan bir hukuk sistemi yoktur. Bediüzzaman’ın ifadesiyle, “Cehennem amelin cezasıdır.” 1 İlâhî Bilginin cezası değildir.

Orantısız şeyleri birbiri ile mukayese edersek neticeye ulaşamayız. Allah’ın sıfatlarını kendimize tatbik etmeyelim. Yani bizim ne işleyeceğimizi bilen Yüce Allah’tır. Bilmek O’nun sıfatıdır ve hakkıdır. Ne işleyeceğimize karar veren ve fiili işleyen ise biziz.

Cenab-ı Allah bize iyiyi kötüden ayırt eden akıl vermiş midir? Vermiştir. İrade vermiş midir? Vermiştir. İyilik ve kötülük ölçüleri vermiş midir? Vermiştir. İyiyi kötüden ayırt etme fiili bize mi ait, başkasına mı? Bize aittir.

O zaman mesele yoktur. Sorumluluk da bize aittir.

EZBERDEN NOT VERİLMEZ

Hâkim, tutuklunun genel mizacından suç işleyip işlemeyeceğini bilir. Ama ortada bir suç fiili yoksa ceza vermez. Beraat verirken de uyarır, ‘Aman dikkat, suç işlersen ceza alırsın’ der.

Yarın bir gün adam suç işlediğinde, ‘suçlu hâkimdir, biliyordu, beni uyarmıştı’ diye bir savunma yapsa hukuken geçerli olur mu?

Hoca Nasrettin dalın ucuna oturmuş, kesiyormuş. Yoldan geçen birisi hocanın düşeceğini anlamış ve uyarmış. “Hocam! Bindiğin dalı kesiyorsun. Düşeceksin!” Hoca dinlememiş ve kesmeye devam etmiş. Az sonra da düşmüş.

Hocanın, adamın peşi sıra koşup, “Sen benim düşeceğimi bildin; o halde sorumlu sensin!” demesi hukukî midir?

Hocanın düşmesinden kim sorumludur? Hoca mı, düşeceğini bilen adam mı?

Cenab-ı Allah “Alîm=Sonsuz ilmi sahibi” olduğundan kâinatın geçmişini bildiği gibi, geleceğini de bilir. Bizim dünümüzü bildiği gibi, yarınımızı da bilir. Bilmesi O’nun için bir nakise, bir eksiklik, bir kabahat değildir; O’nun şenindendir, O’na bir sorumluluk getirmez.

Biz fiilimizden sorumluyuz. Allah’ın bildiğinden sorumlu değiliz. Allah bizi fiilimize göre sorgular ve yargılar. Kendi bilgisine göre sorgulamaz ve yargılamaz. Yoksa adalet olmaz, zulüm olur. Öğretmen öğrencisine, “Ben biliyorum ki sen elli alacaksın” diyerek sınav yapmadan ezberden not verebilir mi? Verirse zulüm olmaz mı?

İMTİHANDAKİ RAHMET

Allah, kötü amel işleyeceğini bildiği kulunu, kötü amel işlemesine fırsat vermeden Peygamber göndermek suretiyle irşad etse; kul da kötü amel işlemekten vazgeçse, bu sebeple kulunun mertebesini yükseltse merhamet etmiş, kulunun değerini ve hakkını vermiş olur.

Allah, kötü amel işleyeceğini bildiği ve fiilen kötü amel de işleyen kulunu pişmanlığı ve tövbesi sebebiyle bağışlasa mağfiret etmiş olur. Allah, kötü amel işleyeceğini bildiği ve fiilen kötü amel de işleyen kulunu affetmeyip mahşerde sorgulasa ve ceza verse adalet etmiş olur. Zikrettiğimiz bu dört sıfat, yani iyilik, merhamet, mağfiret ve adalet Allah’ın sıfatlarındandır.

Peki, Allah, kötü amel işleyeceğini bildiği kulunu, kötü amel işlemesine fırsat vermeden canını alsa ve mahşerde, “İşlemedin, ama ben canını almasaydım sen kötü amel işleyecektin!” dese ve kötü amel işlemiş gibi kabul edip ceza verse zulüm mü olur, adalet mi olur?

Siz diyorsunuz ki: “Allah biliyordu, neden imtihana tabi tuttu?”

Biz de diyoruz ki: İmtihana tabi tutmadan mı ceza verseydi?

Oysa imtihana tabi tutulması halinde kulun irşad edilme hakkı vardır, işlemişse pişman olma, Allah'a sığınma ve tövbe etme hakkı vardır, vazgeçme hakkı vardır. Bu hakların hepsi imtihanda vardır. Dolayısıyla günah işlemeyip de bu haklardan birini kullanarak günahtan korunmuş bir kula ceza veremezsiniz. Böyle bir şey yoktur.

Öyleyse imtihan kulun aleyhine değil, lehinedir.